

Enten–eller eller både–og?

(Trykt i Språknytt, 1992, nr. 3, s. 6)

I Språknytt nr. 4, 1991, gjør Finn-Erik Vinje opp status etter førti års offisielt strev for å få det norske folk til å telle annerledes. Hans resignerte konklusjon er at den gamle og den nye tellemåten lever side om side, og at vi derfor må «belage oss på enda en mannsalder med dobbeltkjør».

«Har du ikke det du liker, får du like det du har» sier et gammelt polsk munnhell, og det er nettopp det Øystein Sande anbefaler oss å gjøre i sin kommentar til Vinje i Språknytt nr. 1, 1992. I stedet for å beklage at tallordreformen bare delvis er blitt en suksess, slår han til lyd for «en fredelig sameksistens» mellom de to tellemåtene, og hevder at de «for lengst har etablert seg som to ulike stilvarianter, omtrent etter de samme skillelinjer som <fire> og <4>», med den gamle tellemåten som «den muntlige og uformelle varianten», og den nye tellemåten som den varianten mange foretrekker i formelle sammenhenger, eller når det dreier seg om «numeriske operasjoner og effektiv muntlig formidling av f.eks. telefonnummer».

Jeg tror Sundes situasjonsbeskrivelse har mye for seg, selv om det vel foreløpig mer er tale om tendenser enn om en klar funksjonsfordeling. At vi som språkbrukere daglig blir konfrontert med begge tellemåter, er iallfall sikkert.

Pussig nok tar hverken Vinje eller Sunde opp spørsmålet om hvordan vi rent normativt bør stille oss til dette. En «fredelig sameksistens» mellom «to ulike stilvarianter» får vi jo først når også den gamle tellemåten igjen blir godkjent i offisiell rettskrivning, når det blir mulig å føre opp former som <enogtredve, toogtredve> i grammatikker og ordbøker.

Vi behøver faktisk ikke å gå lenger enn til Tsjekkoslovakia for å finne språk der begge tellemåter har offisiell status og fungerer side om side. Både i tsjekkisk og slovakisk kan enerne plasseres enten etter eller foran tierne. «Tjueto / toogtyve» heter således på tsjekkisk enten <dvacet dva> eller <dvaadvacet>, og begge deler er like «riktig». Om formene med enerne først heter det i *Slovník spisovné čestiny* (Praha 1978) at når det følger et substantiv etter tallordet, er de «vanligere enn de likeledes korrekte formene dvacet jeden, dvacet dva, ..., som hovedsakelig brukes ved diktering, når pengebeløp skrives med bokstaver og i lignende situasjoner».